

poleon alakjából nem marad valami sok bennünk a könyv letévése után. Sajnáljuk benne a szenvedő embert, ki testi és lelki erejénél nagyobbra vállalkozott. Nagyobbra vállalkozott, mert mögötte állt az ambíciózus császárné, aki az első császárság fényes és nemzeti dicsőséggel teli idejét akarta mindenáron visszahozni. A könyv magyar címe — még ha az eredeti így hangzik is — mást mond, mint ami a könyvben van. Nem valomást tartalmaz ez a szó igazi értelmében, hanem interjuszorozatot. Hőse nemcsak Eugénie császárné, hanem Paléologue is, az ő óvatos, de az olvasó számára nagyon is hangsúlyozott őszinteségével és mindig biztos emberismeretével.

Maga a kiadás, amilyen izléses külsőben jelent meg, belül sok hanyagságot mutat. A fordítást nem volt alkalmunk összevetni az eredetivel, de egyikét hiba így is felötlök. (Pl. egy könyv címe így hangzik a fordításban: «Németország és a Reform.» egészen biztosan «Németország és a reformáció» akar lenni.) Sok kifogás érheti a fordítás stílusát is. (Néhány ilyen kikapott mondat: «Bármint van is a dolog, manapság csaknem egyhangúlag felismerik, hogy III. Napoleon hibái mindig valamely nagylelkű elvéből fakadnak». «Az ebéd ideje alatt, amelynek felszolgálása tökéletes...» «Nem kellett-e volna a császárra bízni ezt?») Sajtóhiba is jócskán van. Különösen a neveknél csinált valóságos vexirjátékot a szedő. Eugénie miniszterelnöke egyszer Palikas, két lappal odább Palikao, négy lap múlva már Paliako. Bosszantó azután a kiadásokon következőessége, amely bizonyos magánhangzók hosszúságát nem veszi tudomásul. Az ilyen írásmód, mint «megbiz, utjára, dultak, görbiti, keserű, husz, gunyú, hű» végigvonul az egész könyvön. Jó volna, ha megtanulná a korrektor (vagy a fordító?), hogy ez nemcsak a helyesírási konvenció elleni vétség, hanem a magyar irodalmi próza ritmusának tönkretéve. A kiadó, ki nek már oly sok szépen sikerült kiadást köszönhetünk, több gondot fordíthatott volna a könyv belsejére is.

Kerecsényi Dezső.

A szent asszony. (Magyarországi Szent Erzsébet életregénye. Irta Harsányi Lajos. Vass József népjóléti miniszter bevezető soraival. Bpest, Pallas-kiadás.) A rég letűnt idők alakjainak költői feltámasztása nem könnyű feladat. Annál

nehezebb, minél határozottabb vonásokkal idegződtek be a köztudatba. Az olvasó ugyanis nem elégszik meg a már ismert s megformálásra alkalmas elemek hű visszaadásával; a művészi alkotástól valami olyan többletet is vár, mely tárgyi vagy formai sajátosságainál fogva a tetszés új mozzanatát jelentse. Ez a követelés azonban a jelen esetben — a maga egészében — csak akkor volna jogosult, ha a szerző valóban költői igénnyel bocsátotta volna útnak munkáját. A dolog azonban nem egészen így áll, mert a címbeli «életregény» itt nem műfaji megjelölés, hanem csupán a leírt életsors romantikus színezésére céloz.

Így nézve a képekkel díszített, szép kiállítású művet, nem tagadhatjuk meg tőle az elismerést. Második Endre magyar király és a szomorú emlékü meraniai Gertrud leányának, Lajos thüringiai őrgróf feleségének megható történetét krónikás hűséggel beszéli el a szerző. Előadásában aránylag kevéssé élt a tárgy misztikus vonatkozásaitól önként kinált alakítás-szabadsággal vagy a modern lélekelemzés fogásával: megelégszik a legenda és a történet adatainak tényszerűségükben is megkapó bemutatásával. Ez a körülmény meg is óvta őt a nagyobb botlásoktól. Mindössze egyszer téved anakronizmusba, mikor Klingsorral, a mondákból ismert tudós-költővel teleszkópon vizsgálattja a csillagokat.

Az elsősorban hitbuzgalmi célokat szolgáló munka a mientől merőben eltérő világot tár fel az olvasó előtt. Sokszor oly jeleneteket ír, melyek ma már szinte elképzelhetlenek. De bármennyire utánozhatlan ezekben a «szent asszony», igazza van a bevezetés írójának, glóriás alakja előtt a XX. században is könnyes meghatottsággal borulunk le, mert életsorsa valóban a krisztusi alázatból fakadó szeretet csudáját példázza.

A szép könyvet díszítő képek egész szemelvénygyűjteményt nyújtanak a Szent Erzsébetre vonatkozó képzőművészeti ábrázolásokból. A. B.

Szrittóri ungheresi: Cecilia de Tormay: *Cuori fra le pietre*; Ferene Herczeg: *I pagani, La porta della vita*; Margit Bethlen: *Le favole della città triste.* (Alpes-kiadás, Milánó.) ⁹⁶

A négy könyvből álló «szrittóri ungheresi»-sorozat első számú *Tormay Cecil Emberek a kövek között* c. könyvét adta ki az Alpes könyvkiadó cég. Ere-

detileg az volt a cég megállapodása a szerzővel, hogy ez a könyv mint önálló kötet jut az olasz közönség elé. A Cuori fra le pietre azonban megnyerte a kiadó rokonszenvét, s így a magyar sorozat hírnöke: első kötete lett.

Bizonyos, hogy az *Emberek a kövek közt* erősen az olasz közönség elé kívánkozó regény. A Karszt köveiből bőven kaptak most új területeket az olaszok, ez a világ friss még nekik és érdekes minden ízében. Tormay Cecil regényének helyszíne nem az övek ugyan, de minden olasz szeme-szíve itt van e kövek közt s ez a politikai tekintettrögződés teljesen időszerűvé teszi Olaszországban ezt a könyvet. A Karszt kövei között most ott érzik az olaszok a szívüket, ezért igen jó a fordító által adott olasz cím: *Cuori fra le pietre = Szívek a kövek közt*. Ezzel a könyvvel közelebb jutnak a magyar vergődés megértéséhez. A fordító, Silvia Rho munkáját legjobban a magyar szerző méltányolta.

Herczeg Ferenc két legjobb munkája jutott az olasz olvasók elé. Az egyik *A pogányok = I pagani* címmel, másik *Az élet kapuja = La porta della vita*. Az élet kapujáról senkisem állíthatja, hogy nem helyes dolog épen ezt a Herczeg-regényt az olasz olvasók elé adni. Az egyetlen magyar *majdnem*-pápáról van itt szó, magyarok szerepléséről az olasz világban. A csinkvecsento Rómája olaszoknak még kitűnőbb regényháltér, mint a magyar olvasónak; II. Juliusz és X. Leó pápáról nem lehet elég érdekeset összehalmozni a regényírásban, minden népnek vannak e korról regényei s az olasz közönség előtt nem lehet érdektelen egyik sem. Gondoljuk meg, milyen hálásak lennének mi egy hasonló művészettel megírt olasz Hollós Mátyás-regényt!

Silvino *Gigante* fordítása Herczeg stílusának világosságát és tisztaságát hiven tükrözi. Jól folyó, kellemes elbeszélő nyelv, zökkenők nélkül.

A *La porta della vita*-ban van Herczegnek *Balla* Ignác által fordított elegáns és okos önéletrajza, magában is érdekes olvasmány.

Herczeg írásművészetének itthon legtöbbször értékelt terméke, *A pogányok* már kevésbé való talán az irodal-

munkának megnyerni kívánatos idegen közönség elé. Érti ezt a regény kitűnő fordítója, *Franco Vellani-Dionisi* is, előszavában részletes magyarázatát adja ezért annak, hogy erre a regényre esett választása. A pusztá végtelenségét és szabadságát érzi ki A pogányokból, csak azt sajnálja, hogy fordítása nyomán, bármennyire igyekszik is ezt megakadályozni, rengeteg elvész Herczeg tökéletes érzékeltetéséből. Ez a hatodas kis előszó pompás miniatűr-esszé, kedvetadó s minden tekintetben közelebbhozó, de hogy az olaszt meggyőzi-e, nem könnyű elhinni.

A scrittori ungheresi-sorozat a *Bizánc* kiadását is hirdeti *Biszanzio* címen, ezzel egy kötetben jelent meg a *La strega Eva*, az Éva boszorkány. Ezt a kötetet azonban nem kaptuk meg.

Bethlen Margit arcképe díszíti a sorozat ötödik kötetét, melynek *Le favole della città triste* a címe, *A szomorú város meséi*. A tizenegy éves kötetből mintegy két ívet *Balla* Ignác riportja tölt be a Bethlen-családról. Bethlen Margittal, a magyar miniszterelnök feleségével kimerítően foglalkoztak Rómát jártában az olasz lapok; Bethlen Margittal, az írónővel azóta is foglalkoznak (milanói sikere alkalmából még kimerítőbben!) ezért irodalmibb lett volna, ha Bethlen Margit maga beszél könyvében saját magáról, amint Herczeg Ferenc tette ezt a *La porta della vita*-jában.

Harminckilenc mese van a könyvben, sok a megkapóerejű köztük; kár, hogy általános emberiek s nem magyar vonatkozásúak. A címül választott mesénél vannak jobbak is, néhánynak a címe is ügyesebb. Ilyen például a *Favola di una ragazza che non voleva piangere*, vagy az *I fiori della zitella*.

A fordítók, *Balla* Ignác és Aldo *Borgomaneri* könnyen érthetőn, de egy kissé egyhangúan és egyszínűen dolgoztak. A Bethlen Margit-mesék színesebbek magyarban. Talán a mese mesehangját hangsúlyozták kelletlenül jobban

*

Komoly magyar írói alkotások komoly külföldi bemutatkozása a scrittori ungheresi-sorozat. Örülünk neki és kíváncsian várjuk folytatását.

Kilián Zoltán.